

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТЕРАПІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ОСНОВІ КЛІНІЧНИХ ПРАКТИК

FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE THERAPY AND REHABILITATION SPECIALISTS ON THE BASIS CLINICAL PRACTICES

Кононенко Н.М., Чікіткіна В.В.

Kononenko N. M., Chikitkina V. V.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine

Анотація. Наявність сформованої професійної ідентичності майбутніх фахівців з терапії та реабілітації забезпечує їх орієнтацію у світі професії, професійному співтоваристві та дозволяє більш повно реалізувати особистісний потенціал у мультидисциплінарній команді. У становленні професійної ідентичності виділені етапи: вибір, підтвердження чи спростування вибору, реалізація вибору в практичній діяльності. Серед принципів розвитку професійної ідентифікації майбутніх фахівців з терапії та реабілітації у процесі проходження клінічних практик виокремлено принцип рефлексивності та принцип формування ціннісного ставлення до професійної діяльності.

Ключові слова: професійна ідентичність, терапія та реабілітація, клінічна практика.

Abstract. The presence of the established professional identity of future specialists in therapy and rehabilitation ensures their orientation in the world of the profession, the professional community and allows them to more fully realize their personal potential in a multidisciplinary team. In the formation of professional identity, the following stages are distinguished: choice, proof or refutation of the choice, implementation of the choice in practice. Among the principles for the development of professional identification of future specialists in therapy and rehabilitation in the course of clinical practice, the principle of reflectivity and the formation of a value attitude to professional activity are highlighted.

Key words: professional identity, therapy and rehabilitation, clinical practice.

Вступ. Виконання важливих завдань щодо формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я і захисту населення від захворювань в умовах реформування медичної галузі в Україні потребує якісного вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців з терапії та реабілітації, що в свою чергу вимагає від закладів вищої освіти, які готують таких фахівців, не лише оновлення змістового компонента процесу навчання. Нині вся сфера фізичної реабілітації висуває до фахівця цієї сфери постійно зростаючий перелік вимог не

тільки в частині його якісної фахової підготовки відповідно до світових стандартів, а й вимоги до фахівця, у якого поступово формувалась професійна ідентичність – провідний критерій становлення професіонала і передумова успішної професійної діяльності. Вища освіта з терапії та реабілітації відіграє фундаментальну роль для забезпечення професійної ідентичності і є важливим інструментом сприяння свободі пересування та визнання права на професійну діяльність фахівців з терапії та реабілітації у зарубіжних державах. Важливим аспектом у формуванні

професійної ідентичності майбутніх фахівців з терапії та реабілітації є поєднання теоретичної та практичної компоненти навчання. Питанням формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з терапії та реабілітації у процесі проходження клінічних практик приділяється недостатньо уваги. Однак саме практична складова навчання дозволяє опанувати практичні навички як діагностики, так і елементів реабілітаційного впливу, а отже здобути вміння, необхідні для професійного становлення, професійної ідентифікації та майбутньої фахової діяльності.

Мета дослідження – визначити особливості становлення професійної ідентичності майбутніх фахівців з терапії та реабілітації у процесі проходження клінічних практик.

Матеріали та методи. Аналіз, узагальнення, систематизація – для вивчення методичної літератури, нормативно-правових документів, дисертаційних робіт з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми.

Отримані результати. У сучасних дослідженнях професійна ідентичність визначається як основний критерій професійного розвитку особистості. Для виживання в нових соціально-економічних умовах, долаючи конкуренцію та труднощі професійного становлення, сучасний фахівець повинен перебувати в постійному особистісному та професійному розвитку. Професійна ідентичність – це стійке узгодження індивідуальних ознак, умов, та змісту професії, забезпечення досягнення на конкретному етапі визначеного, суб'єктивного рівня професіоналізму, обумовлення подальшого професійного зростання та можливостей перенесення сформованих навичок і вмінь у змінні умови діяльності [1]. Професійна ідентичність, на наш погляд, формується у процесі ідентифікації. В освітньому процесі, як правило, звертають увагу на два чинники ідентифікації: навчальна та практична діяльності. У становленні професійної ідентичності майбутніх фахівців з терапії та реабілітації

виокремлюємо три основні етапи: вибір (здобувачі вищої освіти знайомляться з професійною спільнотою); підтвердження чи спростування вибору (передбачає можливість суттєвої зміни в професійних уподобаннях, а також намірах здобувачів вищої освіти); реалізація первинного вибору в діяльності (відбувається перехід здобувачів вищої освіти до ототожнення себе зі своєю професійною діяльністю у процесі проходження клінічних практик).

Практично-орієнтоване спрямування професійної підготовки майбутніх фахівців з терапії та реабілітації дає змогу здобувачам вищої освіти самостійно та свідомо вибирати пріоритетні напрями діяльності, усвідомити професійну відповідальність за організацію й результати своєї роботи, творчо підходити до прогнозування результатів праці та планування стратегій і технологій їх досягнення, набуті й закріпити вміння та навички; розробляти та виконувати індивідуальний план реабілітації в співпраці з іншими спеціалістами в мультидисциплінарній команді і пацієнтом; описувати порушення діяльності органів і систем організму людини; самостійно й творчо застосовувати набуті знання; провадити наукову, адміністративну та консультативну діяльність [2].

Визначено методологічні принципи розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з терапії та реабілітації у процесі проходження виробничих практик [3]. Серед них можна виділити ті, які сприяють професійній ідентифікації зазначених фахівців:

- принцип рефлексивності, який обумовлює актуалізацію самооцінки, самовизначення і саморозвитку майбутніх фахівців з терапії та реабілітації через вирішення професійних завдань у процесі виробничої практики;

- принцип формування ціннісного ставлення до професійної діяльності у процесі клінічної практики, який обумовлює позитивну професійну ідентифікацію, сприйняття місця потенційного працевлаштування як сфери самоактуалізації та самореалізації.

Вимоги до практичної підготовки майбутніх фахівців з терапії та реабілітації сформульовано у Стандарті вищої освіти України для другого (магістерського) рівня для спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» [4]. Для набуття фахових компетентностей необхідно не менше 34 кредитів клінічних практик/клінічного навчання тривалістю не менше 6 кредитів кожна. Обов'язковими є клінічні практики/клінічне навчання з фізичної терапії осіб різного віку (у тому числі дитячого та старечого) з порушеннями діяльності опорно-рухового апарату, серцево-судинної, дихальної та нервової систем, із важкими, комбінованими та тривалими порушеннями [4].

Клінічна практика проходить у лікувальних і реабілітаційних установах і передбачає участь у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми. Вона охоплює втручання під час гострих станів, функціональне відновлення, підтримку досягнутих результатів, профілактику виникнення дисфункцій. Слід зазначити, що магістри з терапії та реабілітації працюють як незалежні практикуючі фахівці, а також в команді з іншими фахівцями сфери охорони здоров'я, дотримуючись етичних принципів Світової Конфедерації фізичної терапії (World Confederation for Physical Therapy: Policy statement: Standards of physical therapist practice; Education) [5]. Позаклінічна діяльність фізичного терапевта охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні та адміністративній діяльності.

Серед завдань клінічної практики, покликаних формувати професійну ідентичність майбутнього фахівця, є: формування, розвиток і закріплення комплексу морально-психологічних якостей, як невід'ємної частини професійної підготовки фахівців з терапії та реабілітації для провадження ними майбутньої професійної діяльності; забезпечення зростання рівня професійної компетентності здобувачів вищої освіти;

сприяння самоідентифікації та вибору спрямування сфери майбутньої професійної діяльності.

Висновки. Успішне входження майбутніх фахівців з терапії та реабілітації в професійне середовище пов'язано з розвитком професійної ідентичності, усвідомленням своїх професійно важливих навичок, придбанням професійних і соціальних перспектив, позитивним самосприйняттям, почуттям захищеності в професійному суспільстві. Ознаками професійної ідентифікації є визначений професійний статус, сформована професійна компетентність.

Професійна ідентифікація майбутніх фахівців з терапії та реабілітації є персоналізованим процесом становлення і формування професійної ідентичності у процесі проходження клінічних практик. Практична діяльність створює умови для більш глибокого осмислення майбутніми фахівцями змісту і функцій професії, перевіряє адекватність власних професійних уявлень і своїх можливостей, та, найголовніше – оптимізує процес формування професійних умінь і навичок, необхідних для самостійної діяльності у галузі фізичної реабілітації.

Список літератури

1. Хашиєва, Л.В. (2015) Концепції ідентичності в соціально-науковому знанні. *Теорія та практика державного управління. Вип. 1 (48)*. С. 14–20.
2. Бісмак, О.В. (2016) Клінічна діяльність фахівців з фізичної реабілітації в Україні: проблеми та перспективи. *Освітологічний дискурс. № 3 (15)*. С. 163-174.
3. Белікова, Н.О. (2014) Організація практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Освітологічний дискурс. № 2*. С. 13-22.
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/09/06/227.Fizychna.terapiya.erhoterapiya.Mahistr-791-05.09.2022.pdf>

5. World Confederation for Physical Therapy:
Policy statement: Standards of physical
therapist practice; Education. Режим

доступу: <https://world.physio/policy/ps-standards>

Information about the Authors/Відомості про авторів

1. **Кононенко Надія Миколаївна**, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри нормальної та патологічної фізіології Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна.

Kononenko Nadiia, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Physiology and Pathological Physiology National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine.

e-mail: kononenkonn76@gmail.com

ORCID: [0000-0002-3850-6942](https://orcid.org/0000-0002-3850-6942)

2. **Чікіткіна Валентина Василівна**, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри нормальної та патологічної фізіології Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна.

Chikitkina Valentyna, candidate of Biology (PhD), associate professor of the Department of Physiology and Pathological Physiology National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine.

e-mail: valentina.chikitkina@gmail.com

ORCID: [0000-0002-8277-0388](https://orcid.org/0000-0002-8277-0388)